

ARNHEMSE SCOURAANT.

VRIJDAG 16 JULI.

De prijs dezer Courant, die geregeld vijfmaal 'sweeks wordt uitgegeven, en wel op Dingsdag, Woensdag, Donderdag, Zaterdag en Zondag, is f5 in de drie maanden.

De prijs der Advertentiën is, voor elke regel, vijf cents, behalve 35 cents zegelregt, voor elke plaatsing.

Binnenlandsche berigten.

Vervolg der Beraadslagingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, over het Strafwetboek.

Zitting van 13 juli 1847.

De heer Timmers Verhoeven onderzoekt de beide stelsels van strafwetgeving, dat, hetwelk tot nu toe gevolgd is en het andere, dat thans door de regering wordt voorgesteld. Het stelsel, waaronder wij thans leven, acht spreker verkeerd; hij noemt het in strijd met den geest der eeuw, waarin wij leven. Het aangeboden stelsel bevat, daarentegen, veel wenschelijks. Het belooft veel goeds in de toekomst. Reeds ten vorigen jare heeft de redenaar, bij gelegenheid der beraadslagingen over hetzelfde onderwerp, zich als een voorstander van dat stelsel verklaard. Sedert dien dag heeft hij geen enkel oogenblik gewankeld, en zijn, integendeel, bij hem de grondslagen tot dat gevoelen versterkt geworden. Hij maakt zich geene idealen voor het volgende geslacht; hij droomt niet van eene zedelijke volmaaktheid in eene menschelijke maatschappij; hij dweept niet met theoriën. Wanneer hij een voorstander van het gemelde stelsel is, dan doet hij eene uitspraak naar zijne volle overtuiging. Intusschen is reeds verleden jaar zoo veel over dat stelsel gesproken, de gronden daartoe zijn van zoo algemeene bekendheid geworden, dat hij zich ontslagen kan achten, thans in het breede rekenschap van zijne gevoelens te geven. — Maar, wanneer hij nu in het algemeen omtrent de beginselen met de regering instemt: dan wil hij niet geacht worden al de bepalingen daarvan onvoorwaardelijk goed te keuren. Maar hij weet het, dat men het onmogelijke zou wenschen, wanneer men wilde, dat de ontwerpen in al hunne onderdeelen aan aller verwachting zouden beantwoorden. Hij weet het, dat het Strafwetboek nooit tot stand zou komen, indien allen op hunne bijzondere inzichten wilden blijven aandringen. De grenzen, welke men zich hier moet stellen, zijn daar, waar het strijden zou met belangen der natie. — Ook deze redenaar had meerdere inlichtingen gewenscht, niet alleen voor het oogenblik, maar nopens den waren zin, hoe het beginsel zal worden toegepast. De beraadslagingen zouden daardoor vereenvoudigd zijn. — Spreker behoudt zich voor, om, wanneer over de afzonderlijke titels zal worden beraadslaagd, zoo dikwijls het woord te vragen, als hij zal vermeenen in verband te staan met de verantwoording, welke hij van zijne nit te brengen stem moet geven.

De heer de Kempenaer wijst er op, dat de Kamer geroepen is om een nieuw Strafwetboek daar te stellen. Wat moet dit Strafwetboek zijn? Het moet in de eerste plaats wezen eene uitdrukking van behoefte. Het is een noodzakelijk kwaad. Waren de menschen, gelijk ze wezen moesten — men zou geene behoefte aan strafbepalingen hebben. De Schep- per heeft bij den mensch ingelegd een begrip van goed en van kwaad. Naar zamenloop der omstandigheden kan hij beter en slechter worden. Van de wieg af leidt de weg naar eer of naar het schavot. Omstandigheden doen hem dezen of genen weg inslaan. Maar vermits hij al te dikwerf af- dwaalt, zoo zijn er middelen noodig om hem te leiden, te waarschuwen, terug te houden, hem voor zijne medeburgers onschadelijk te maken. Die mid- delen zijn de strafwetten, gestrenger naar mate de

verdorvenheid grooter, naar mate het kwaad die- per ingeworteld is. De strafwetten zijn dus het ge- neesmiddel voor de maatschappij. En even als men, bij den ziekte-toestand van een' dierbaren lijder het oog werpt in het voorschrift van den geneesheer, — even zoo slaat de staatkundige het oog in de strafwetgeving, om den staat der behoefte van het volk te kennen. Daar, waar een nieuw Wetboek van Strafrecht wordt ge- maakt, daar moet het ook in verhouding tot de be- hoefte van het oogenblik staan. — Het Strafwetboek moet in de tweede plaats tot maatstaf der bescha- ving van het oogenblik strekken. Daarnaast wordt beoordeeld, tot welke hoogte van deugdzaamheid een volk geklommen, of tot welken trap van ondeugd het gezonken is. Zoo zal het Strafwetboek het wel- gelijkend afbeeldsel van de zedelijkheid der natie wezen. Hebt ge een deugdzaam volk te regeren, of hebt gij eene teugellooze bende in bedwang te hou- den, — des te krachtiger zullen uwe maatregelen en verordeningen zijn. Het Strafwetboek zal moeten zijn de getrouwe uitdrukking der beschaving. — Het Stra- wboek zal in de derde plaats moeten zijn een waar- borg voor de veiligheid en onschendbaarheid van den staat en de ingezetenen in de toekomst. Wanneer een wetboek een geneesmiddel is, dan moet het strekken om het kwaad te onderdrukken, om den welstand te her- stellen. Dan zal de strafwetgever moeten terugzien op het verledene, gadeslaan het tegenwoordige en zor- gen voor de toekomst. Deze taak, nu, is thans aan de vergadering opgedragen. Die taak is gewichtig: het is gewichtig een vorschend oog op de natie te vestigen, met wijsheid en wetenschap de ondervinding te raadplegen en dan het beste te kiezen. Die taak is moeilijk, omdat er zoo verschillende meeningen nopens de oor- zaken van het kwaad bestaan, omdat er zoo vele middelen tot herstel worden aangewezen. Het is moeilijk hier te kiezen, moeilijk in Nederland, dat gesplitst is in provinciën, zoo verschillend van landaard en geaardheid, van meerdere en mindere deugdzaamheid. Het is moeilijk voor dat rijk, hoe klein ook, doch zoo verschillend in bevolkin- gen, hetzelfde geneesmiddel uit te zoeken, dat voor allen heilzaam zal moeten zijn. Het zullen proeven wezen, die nog niet rijp zijn en welke later zullen worden bevonden tot teleurstellingen te leiden. Het kwaad is bekend, doch het geneesmid- del nog niet beproefd geworden. Wanneer men nu hier het oog slaat op ongeluk en verderf, op boete- doening en straffen, dan heeft dit, echter, ook zijne aangename zijden. Even als het voor een' geneesheer aangenaam is, wanneer hij, de zieken-kamer bin- nentredende, gewapend met kennis, in staat zal zijn tranen te droogen en eene betere gezondheid terug te roepen, even zoo is het hier. De kranke is de natie. Men is geneigd, de ziekte te onderzoe- ken, met liefde de middelen van beterschap voor te schrijven. Het mag dus onder de aangenaamheden gerangschikt worden, dat men geroepen is, Neder- land te verlossen van deszelfs ongelukkige strafstelsel, om de middelen tot verbetering uit te kiezen, en de natie eene waardige plaats, naast de meeste beschaaf- de volken te geven. De redenaar acht zich daarom dan ook gelukkig tot dat goede te mogen bijdragen. — Maar hij vraagt het aan al zijne medeleden, of zij, om tot de ware beoordeeling over te gaan, en of zij, om het beste te kiezen, aan hunne eigene bekwaamheid genoeg hebben? Of men geene be- hoefte gevoelt, onderwijs van anderen te hebben? Wie zou zoo verwaand zijn, zich te verbeelden, stont-

weg eene keuze te kunnen doen? Wij allen (zegt spreker) zijn daartoe onbekwaam. Wij hebben ge- hoord, gelezen, gedacht en de ondervinding geraad- pleegd; maar de gewone beoefeningen der maat- schappij laten niet toe, om zoo gewichtige taak toe te wijden. Men heeft ten deele dagelijkse ondervinding, — maar, kent men alle provinciën even zoo als de zijne? Kent men al de gemeenten, alle bevolkingen even als die der plaats zijner woning, dikwerf als die zijner buurt- schap? Voorzeker neen. Bekrompen zijn de inzigt- ten, onvolledig de kennis en ondervinding, om die aangename taak te vervullen. Het Strafwetboek moet zijn een maatstaf van onze beschaving en verlichting. Men moet dus alles weten, wat de wetenschap kan op- leveren. De Kamer heeft daartoe geene wetenschap genoeg. De redenaar wenscht de voorlichting van hen, die zich bijzonder op deze zaak toegelegd hebben en welke die wetenschap voortdurend beoefenen. Wie anders kan hij daarmee bedoelen dan de regtsge- leerde faculteit aan onze hoogeschoolen? De voor- dragten zouden eerst den toets van de wijsheid der collegiën moeten doorstaan. Daarbij zouden gevoegd dienen te worden de lessen der ondervinding, waar- toe de gerechtshoven in de verschillende provinciën het best geschikt zijn. Deze kennen den landaard der gewesten en gemeenten. De procureurs-gene- raal bij de hoven zijn best in staat te beoordeelen, of de tegenwoordige voorschriften gepast en doelma- tig in de toepassing zijn. Meenen zij dit, dan kan zulks veel gerustheid geven, en menige nuttige les zou uit hunne ondervinding kunnen getrokken wor- den. Zonder die voorlichting, echter, kan hij niet met gerustheid tot de vaststelling van nieuwe straf- bepalingen medewerken.

Maar neemt men een stelsel aan, dan moet er ook eenheid in beginsel, vastheid van uitvoering, — er moet een volledig geheel bestaan. Maar blijkt nu dat men hieraan getrouw is gebleven? Men wil den overtred- der verbeteren, en men brengt hem op een schavot. Men wil hem onderwijzen, en men zal hem vele ja- ren opsluiten. Komt dit overeen? — De redenaar vereenigt zich met het zoo geroemde penitentiaire stelsel, niet omdat hij het zoo goed vindt, — intege- deel hij beschouwt dat stelsel als eene tweede dwa- ling van het menschelijk verstand. Het oude is bar- baarsch en onmenscheijk. Thans bederft men den mensch naar ziel en naar ligchaam. Men zal, bij voorbeeld, den handwerksman, die gewoon is geweest van den vroegen morgen tot zonne-ondergang te ar- beiden, opsluiten. Gezond zal hij worden opgeslo- ten, voor altoos ziek zal hij aan de maatschappij wedergegeven worden. — Spreker neemt het stel- sel echter aan, omdat hij in de tegenwoordige om- standigheden niets beter weet; hij koert het goed als een overgangsmiddel. Maar dan dient het ook vol- ledig en met vastheid toegepast te worden. Dit is echter hier niet het geval. Het gevangenisstelsel is, als het ware, slechts ingeslopen. Het is alsof men niet zijne eigene overtuiging, maar die van anderen, geraadpleegd had. — De strafwetten moeten volle- dig zijn, en men moet van den doolhof van alle vroegere wetten en reglementen verlost worden. Eenheid en vastheid van beginsel vooral moet tot volledigheid van het strafwetboek medewerken. Daar- om had spreker gewenscht, dat het 1ste boek alge- meene beginselen had bevat. Al het verdere, en in verband daarmee, de wetboeken voor het krijgs- volk te water en te lande, zou daarop moeten ge-

scheid zijn. Dan eerst zou het eerste boek algemeen kunnen geheeten worden en een volledig geheel uitmaken.

Z. Exc. de minister van justitie erlangt thans het woord. Z. Exc. herinnert, dat alsnu, ingevolge het verlangen der Kamer, in het vorige jaar te keunen gegeven, het nieuwe Wetboek van Strafrecht in dezelfde geheel aan de beraadslagingen der Kamer is onderworpen. Na de beslissing der Kamer, in het vorige jaar genomen, heeft hij al zijne krachten ingespannen, om aan het verlangen der Kamer te voldoen. Met bescheidenheid onderwerpt de minister het voltooide werk aan het oordeel der vergadering. Hij wil niet beweren, dat dit werk volmaakt is, dat al dezelve gedeelten zonder aanmerking zullen worden aangenomen, of dat daarin niet, naar het oordeel van sommigen, nog gebreken zullen zijn te vinden, — doch hij vleit zich, dat het grootste gedeelte thans de goedkeuring der vergadering zal kunnen wegdragen, ten einde dat aangenomene later, met aanvulling van hetgeen nu niet mogt tot stand te brengen zijn, een geheel kunheid der vergadering te moeten inreepen niet nopens den inhoud der ontwerpen, want ten aanzien van dezen kan het, uit hoofde van het hooge belang van het onderwerp, alleen de vraag zijn, of die voordragten goed en doelmatig zijn, — maar alleen voor zoo verre aangaat de verdediging van zoo vele ontwerpen, die hem alleen is opgedragen, en waarbij het zoo vele uiteenloopende belangen en teedere punten geldt van de onderscheidene deelen der maatschappij. Z. Exc. acht het onnoodig, bij deze gelegenheid, en vooral na de rede, in het vorige jaar door hem gehouden, in theoretische of praktische beschouwingen, over het bestaande en aan te nemen strafstelsel te treden. Na al het vroegere daaromtrent reeds voorgevallene, zou het geheel nutteloos zijn, dagen te twisten over beginselen, waaromtrent de gevoelens wellicht zeer zoudent uiteenloopen. Wat men tegenwoordig onder afschrikings-stelsel gewoon is te begrijpen, is geheel vreemd aan het ontwerp. Niemand heeft zich in de afdeelingen ook voor dat stelsel verklaard, en ook hij, minister, heeft reeds in 1840, in eene rede, die hij als lid der Kamer hield, zijn gevoelens tegen dat stelsel, in dien zin begrepen, kenbaar gemaakt. Intusschen is het eene waarheid, dat, daargelaten de doodstraf, waarvan het noodzakelijke behoud eene treurige behoefte der maatschappij te noemen is, het afschrikend stelsel niet geheel uit de maatschappij kan worden verbannen. Verlangt men nu het hoofd-denkbild te kennen, dat bij het ontwerp van het strafwetboek op den voorgrond werd geplaatst, dan was het dit, dat men wenschte te beschermen en te beveiligen allen, die zich deugdzaam en braaf in de maatschappij gedragen. Maar men heeft zich in geen deele door te philanthropische denkbeelden laten medeslepen; men heeft wel degelijk het oog daarop gehad, om een krachtig wetboek tot stand te brengen. Ook de verbetering van den misdadiger kwam bij het ontwerpen in aanmerking. Doch — en de ondervinding is daar, om zulks te staven — daarvan moet men zich niet te veel voorstellen. Z. Exc. herinnert aan de rede, die hij in het vorige jaar, bij dezelfde gelegenheid, bij den aanvang der beraadslagingen over het Strafwetboek, hield. In die rede heeft hij al zijne denkbeelden over deze aangelegene zaak onwikkeld, en hij verklaart het thans nog, dat, al hetgeen hij toen sprak, zijne volle overtuiging was. Met het toen door hem ontwikkeld gevoelen, komt seer juist overeen dat, hetwelk door een der vorige redenaars is uiteengezet en dat strekt, om het stelsel van afschrik te behouden, doch het naar den tegenwoordigen tijd en naar de behoefte der maatschappij te verbeteren. Het is juist dat, hetwelk de minister zich heeft voor oogen gesteld. Het is in Nederland niet noodig strengere maatregelen, dan elders tot betengeling van het kwaad tot stand te brengen, maar het is evenmin doelmatig te achten, de maatschappij aan het kwaad op te offeren. — Men heeft wel gevraagd, wat onze maatschappij vordert, en welke hare behoeften zijn? — maar wie beter dan juist deze vergadering zal kunnen beoordeelen, welke maatregelen er dienen te worden genomen in het belang der maatschappij? Uwe langdurige ondervinding, uwe plaatselijke kennis, U. Ed. M., die aan het hoofd dier maatschappij geplaatst zijt, hebt gewis alle omstandigheden, alle

behoefte van vroegeren en lateren tijd kunnen gadeslaan, en wie is er dan beter dan U. Ed. M. in staat te beoordeelen, of de tegenwoordige voorstellen niet schadelijk zijn voor het tegenwoordige, of waarborgen opleveren voor de toekomst, voor zoo verre het vergund is, daarin een' blik te slaan. Wanneer ik spreek, zegt Z. Exc., van omstandigheden, dan heb ik daarbij niet het oog op voorbijgaande gebeurtenissen, die geenen grondslag kunnen uitmaken tot oprigting van een nieuw Wetboek van Strafrecht. Wat gebeurd is, was gelukkig slechts van voorbijgaanden aard. Daarover uit te weiden, ware, min doelmatig. Doch dit meen ik gerust te mogen zeggen, dat allen, wier pligt het medebragt de regering van het gebeurde te onderrigten, eenstemmig waren in de mededeeling, dat die gebeurtenissen, die men in den laatsten tijd hier en daar heeft te betreuren gehad, alleen het gevolg geweest zijn van den hoogen prijs der levensmiddelen. Die hooge prijs ging juist toevallig gepaard met grootere uitvoeren. Die omstandigheden moesten den minderen man treffen, vooral omdat deze minder berekent. Welke de gunstige gevolgen van dien uitvoer zijn. Het is te verwachten, dat, nu eene heerlijke zon onze velden bestraalt en koestert, en indien eene weldadige hand zich over Nederland blijft uitstrekken, de herbaling van dusdanige ongelukkige omstandigheden zal worden voorgekomen.

Z. Exc. hoopt, bij de behandeling van den tweeden titel, aan te toonen, dat er eenheid en vastheid bestaat in het stelsel, dat door hem wordt voorgesteld. De doodstraf, de levenslange tuchthuisstraf en de langdurige tuchthuisstraf zijn daar, om te bewijzen, dat het strafstelsel niet te zwak zal te beschouwen zijn. Z. Exc. gelooft, dat het, bij het onderzoek der onderscheidene titels, blijken zal, dat het stelsel van afzondering juist eenige verandering heeft ondergaan naar de behoeften van onze maatschappij. Met groot genoege heeft hij, uit de weinige algemeene aanmerkingen, die er gemaakt zijn, gemeend te ontwaaren, dat de Tweede Kamer geneigd was eene gematigde en gewijzigde afzondering tot grondslag van onze nieuwe strafwetgeving te nemen. Het zou hem, minister, seer aangenaam zijn, indien veel van het aangeboden werk kon worden goedgekeurd. Juist daardoor zou onze aanstaande strafwetgeving vastheid en zekerheid erlangen; alsdan zou men eenen aanvang kunnen maken met de verbetering van onze gevangnissen, hetgeen allen wenschelijk is te achten. Z. Exc. oordeelt, dat eene raadpleging en onderzoek van het werk door hoogleraren of door regters — hoe wenschelijk op zich zelve te beschouwen — slechts tot nitstel en nieuwe verdaging van het tot stand te brengen zou leiden. Hoe hooge achting hij ook voor de hoogleraren en de bedoelde hooge regterlijke collegiën moge hebben, wil hij het niet beslissen, of het doel, dat men zich met zoodanige overweging voorstelt, wel zou worden bereikt. Intusschen is het te bejammeren, dat het bedoelde verlangen niet van den aanvang af is kenbaar gemaakt; want in dat geval had de regering kunnen beoordeelen, of het sake ware geweest, aan dien wensch gevolg te geven.

Thans worden de algemeene beraadslagingen over het ontwerp van het Strafwetboek gesloten en die over den Isten titel, handelende: van misdrijven en derzelver onderscheidingen, van het Iste boek, wegens misdrijven en straffen in het algemeen, geopend.

De heer Anemaet heeft bedenkingen tegen artikel L. Het komt hem voor, dat het antwoord der regering op hetgeen in het voorloopig verslag gezegd is omtrent de bevoegdheid, om bij plaatselijke, provinciale en andere keuren of reglementen straffen te bedreigen, niet afdoende is. Wel is het hem onverschillig, of de regering dit in eenen seer ruimen, dan wel in een' engen zin wil opvatten; maar spreker wenscht, dat duidelijk blyke, welke de meening, en strekking van dit artikel is. — Te regt is aangemerkt, dat tot nu toe wettelijke verordeningen op zich zelve geene straf kunnen bedreigen; dat de bevoegdheid der besturen of magten, om dit bij algemeene reglementen, gewestelijke of plaatselijke keuren te doen, niet bestaat, dan voor zoo ver die besturen of magten daartoe bij de wet zijn gemagtigd. — Dat de wet van 6 maart 1818 (Staatsblad no. 12) de grenzen dier bevoegdheid heeft afgebakend en dat men dus bij dit artikel op de eene of andere wijze

wilde hebben uitgedrukt, dat hier alleen sprake kan zijn van wettelijke verordeningen, uitgevaardigd krachtens de bevoegdheid, bij de wet verleend, en waarbij men dus, ook wat de bedreigde straffen betreft, binnen de perken dier bevoegdheid moet blijven.

Nu antwoordt de regering daarop, dat het artikel bij de aanwijzing, wanneer misdrijf bestaat, de vermelding van wettelijke verordening niet kan gemist worden; dat het doel van dit artikel is, om te doen uitkomen, dat het bestaan van misdrijf niet erkend wordt, waar niet een gebod of verbod bij eenige wet of wettelijke verordening onder bedreiging van straf aanwezig is, en dat zij alzo van meening is, dat het onnoodig is, iets meer aan dit artikel toe te voegen. Dat die bepaling wettig tevens moet zijn, zegt de regering, spreekt van zelf en ligt in de bedoeling, zoowel bij dit artikel als in de memorie van toelichting. — Spreker vraagt, echter, of dit antwoord duidelijk en afdoende is, of men zich daarmee kan te vreden houden, vooral ook bij de vele gewigtige bezwaren, deswege verleden jaar ingebracht door den heer Wichers, die men mag hopen, dat eerlang zijne plaats hier hernemen zal. (Die, gelukkig, herkozen is. Zie het artikel Groningen, hierachter).

De spreker herinnert de hoofdgronden van dien heer, daarop nederkomende, dat bij algemeene reglementen van bestuur, bij reglementen van provinciaal of plaatselijk bestuur, straffen bepaald kunnen worden, maar de magt om ze te kunnen bepalen, om ze te *etablisseren*.

Men mag ook niet voorbijgaen wat omtrent de heemraadschappen in het verslag wordt aangemerkt. Het is de vraag, of deze bij wettelijke verordeningen aan hunne keuren, reglementen of ordonnantiën eene strafbepaling kunnen toevoegen.

De spreker verzoekt nopens het artikel duidelijke inlichtingen. Daarvan zal hij zijne stem doen afhangen.

De heer van Leeuwen acht den vorm van het ontwerp Strafwetboek, hier en daar, nog te wenschappelijk. Wat het Iste boek aangaat, brengt hij daartoe het noodeloos opnemen van de definitie of omschrijving van misdrijf in het Iste artikel van den Isten titel; voorts de bepaling, dat misdad niet dan met opzet gepleegd wordt in artikel 4. Hij acht soortgelijke bepalingen belommerend voor eene goede toepassing. Hij neemt de noodzakelijkheid echter van goede bepalingen aan, wanneer de wetgever de gewone beteekenis van een woord, in den dagelijkschen omgang, wil uitbreiden of beperken. Zoo, bij voorbeeld, in den Xden titel van het 2de boek: »beroving van iemands leven is doodslag." Men moet, buiten noodzaak, zich van definitiën in de wetgeving onthouden, omdat de taal, hoe rijk ook, soms nog te arm is, om al die wijzigingen uit te drukken, die wij aan het wesen of het begrip van eene zaak willen gegeven hebben, en dan vervalt men er, bij eene beperkende nitlegging, niet zelden toe, om bij de toepassing buiten de bedoeling des wetgevers te blijven.

De spreker brengt, onder anderen, nog de bepaling van diefstal, in artikel 1 van titel XIX, bij, in verband met de wet op het stuk der jagt en visserij, en vraagt, of nu hij een dief zal zijn, die, bij voorbeeld, ter kwader trouw, jonge hasen, veldhoenders enz. opneemt of huane eijeren raapt? Men zal hierop »neen" moeten antwoorden; en toch heeft de pleger van dat feit ter kwader trouw eenig goed weggenomen, dat hem niet toebehoorde, en zal gestraft worden uit de wet op de jagt. — Daarentegen zal hij weder van alle regtsvervolging moeten ontslagen worden, die zich het goed toegeëigend heeft, dat een ander in des vinders woning verloren of vergeten had mede te nemen, al had dese zelfs den eigenaar naderhand ontkenkend afgewezen; want die vinder heeft, naar de wet, niet weggenomen.

Eene andere bepaling van dezen titel kan spreker niet goedkeuren, »geene misdad sonder opzet." Volgt dit nu niet van zelve? Niemand kan toch strafbaar zijn, dan voor die positieve daden, die hij met boosen wil gepleegd heeft, om zijns naasten regten te krenken. Men heeft, voor de duidelijkheid, en om het algemeene van opgemelden regel, zich verplicht gezien, om bij de wanbedrijven telkens de voorwaarden voor de strafbaarheid aan te wijzen. Niet altijd is men daarbij seer gelukkig geweest; zoo mist spreker, bij de vereischten voor het daarsijn van wederspanningheid, de

wetenschap, het opzet; zelfs daar, waar slechts correctionele straffen bedreigd worden. Hetzelfde gemis valt in het oog bij de correctionele straf, bedreigd tegen het onwettig dragen van kentekenen eener ridderorde.

Spreker zal zich bezwaarlijk met dezen titel kunnen vereenigen.

De heer *de Man* heeft bezwaren tegen den voorgedragen eersten titel. De twee eersten zijn dezelfde als van de vorige sprekers, doch het derde bestaat daarin, dat hij in den titel eene bepaling mist, die daarin naar zijne meening diende voor te komen. Wat in de eerste plaats de woorden: *wettelijke verordening*, in artikel 1 voorkomende, betreft, bejammert hij het, dat de regering niet duidelijk haar stelsel in dat opzigt heeft kenbaar gemaakt. Het schijnt uit de gewisselde stukken te blijken, dat de regering aan die woorden eene veel ruimere uitlegging geeft dan een jaar geleden het geval was. Dit punt is van het hoogste belang te achten. Zijn tweede bezwaar is gelegen in artikel 4 der voordragt, houdende bepaling, dat misdad niet dan met *opzet* gepleegd wordt. Dat artikel kan, ~~wanneer het opzet niet is, wanbedrijving geven tot heer uit-~~ eenlopende beschouwingen, tot zeer verschillende regterlijke uitspraken. Het is alleszins wenschelijk te beschouwen, dat er eene nadere, zorgvuldig be- raamde, omschrijving plaats hebbe van een beginsel, dat een groot deel van het tegenwoordige wetboek beheerscht en in de gewichtigste bepalingen daarvan iegríjpt. Zijne derde aanmerking is gelegen in het wenschelijke, om in dit strafwetboek de bepaling op te nemen, dat al desselvs voorschriften ook gelden zullen bij de toepassing van bijzondere strafwetten, voor zoo verre bij die bijzondere wetten niet bepaaldelijk van hetgeen hier voorkomt is afgeweken. De regering plaatst zich, bij de beantwoording van dese vraag, naar het hem voorkomt, op een eenzijdig standpunt. De regering heeft haar, namelijk, alleen in dien zin opgevat, alsof de algemeene beginselen ook op de nieuwe strafwetgeving voor het krijgsvolk te water en te land moest worden opgepast. Maar men heeft insonderheid het oog gehad op zoo vele bijzondere wetten of verordeningen, waarin straffen worden bedreigd. Spreker acht het overigens niet wenschelijk, dat het nieuwe Strafwetboek worde ingevoerd, voordat de herziening der militaire wetboeken hebbe plaats gehad, daar hij anders vreesde, dat die herziening *ad calendar graecas* zou worden uitgesteld. Men vergeet daarbij toch niet, dat het leger en de marine tegenwoordig uit 's lands kinderen is te samen gesteld, en dus op gelijke regten aanspraak mogen maken.

De heer *van Gollstein* ontwikkelt nog nader zijn gevoelen oter de algemeene beginselen van het Wetboek, naar aanleiding van hetgeen door den minister daaromtrent is in het midden gebracht. Tegen titel I heeft ook hij eenige bezwaren. De omschrijving van misdrijven en misdaden, wanbedrijven en overtredingen, van criminele, correctionele en politie-straffen mishaaft hem. Artikel 4, nopens het opzet voor misdaad, moet, zijns insiens, uit de voordragt wegvallen.

De heer *Jitwerf Sterling* verklaart, dat zijn bezwaar tegen artikel 1 der voordragt, wegens de woorden: *wettelijke verordening*, vervallen is, ten gevolge der verklaring, door de regering ten dien aanzien in hare memorie van beantwoording gegeven, dat, namelijk, het doel van dit artikel is, te doen uitkomen, dat het bestaan van misdrijf niet erkend wordt, waar niet een gebod of verbod bij eenige wet of wettelijke verordening onder bedreiging van straf aanwezig is; en tevens, dat het van zelf spreekt, dat die bepaling tevens wechtig moet zijn. De onderscheiding van misdrijven en straffen, in de artikelen 2 en 3 gelegen, kan hij niet goedkeuren en acht hij ten eenenmale onjuist; maar dit is niet te veranderen dan door eene gelijktijdige herziening van die wetten, waarbij die onderscheidingen tot grondslag zijn aangenomen, bij voorbeeld de regterlijke organisatie en het Wetboek van Strafvordering. In allen gevalle is in de onderscheiding geen praktisch nadeel of kwaad gelegen. Artikel 3 was welligt beter te stellen geweest, doch dit kan hem geene reden opleveren, om den titel te verwerpen. Ook artikel 4, nopens het opzet, brengt bij hem geen bezwaar te weeg. Indien de bepaling, zoo als zij thans is voorgedragen, wordt verwerpen, dan zou zulks moeilijkheden opleveren in de toerekenbaarheid van het

misdrijf. Ook hij had gaarne eene bepaling opgenomen gezien betrekkelijk de algemeene toepasselijkheid van de vast te stellen bepalingen nopens het Strafrecht. Hij hoopt, dat de algeheele herziening der militaire Wetboeken niet langer onder de *pia vota* zal blijven behooren.

De heer *van Twist* ziet zich verplicht, zijne bezwaren te doen kennen tegen een ontwerp, dat ook hij zich genoodzaakt zal zien af te stemmen. Die bezwaren zijn mede in de artikelen 1 en 4 gelegen. Artikel 1 drukt eene onwaarheid uit. Waarom heeft de regering aan het te kennen gegeven verlangen in dat opzigt niet voldaan? Wordt die bepaling niet des te meer gevaarlijk, nu het blijktbaar is, dat er bij de regering eene zucht bestaat tot meerdere en meerdere uitbreiding van de zoogenaamde *wettelijke verordeningen*. Voorts is de beteekenis, waarin de regering het woord *opzet* opvat, verkeerd. Er ontbreekt thans eene bepaling, wat de regering eigenlijk juist onder *opzet* wil verstaan hebben. Die vraag zal onbeslist blijven. Het oopenbaar ministerie zal in ieder geval het bestaan van opzet moeten bewijzen. De regter zal anders geene straf kunnen uitspreken. En nogtans zal het zelfs bij den wegever niet uitgemaakt zijn, wat daaronder moet worden begrepen.

De heer *Faber van Riemsdijk* beantwoordt vorige sprekers, deelt hunne bezwaren niet en verklaart zich voor het ontwerp.

De heer *van Panhuis* deelt de bedenkingen, tegen artikel 1 en 4 gemaakt; hij meent, dat in dezen titel gapingen en leemten worden aangetroffen; hij is van oordeel, dat de algemeene beginselen van het wetboek ook van toepassing dienen gemaakt te worden op bijzondere wetten, waarbij straffen worden vastgesteld. Hij gelooft, dat dit meer ook met het grondwettelijke voorschrift, dat er een lijfstraffelijk wetboek zal worden daargesteld, zou overeenkomen.

De heer *de Jong van Beek en Donk* houdt het daarvoor, dat daar, waar in bijzondere wetten mogt worden gesproken van criminele, correctionele of politie-straffen, de bepalingen van het Nieuwe Strafwetboek, na desselvs invoering, daarop van toepassing zullen zijn. Hij acht eene bepaalde verklaring der regering nopens dat punt alleszins wenschelijk.

De heer *Verwey-Mejan* houdt het daarvoor, dat onderscheidene bepalingen van dezen titel dringend verduidelijking vorderen, vooral, nadat de regering in hare antwoorden zich nopens sommige punten weifelende heeft gehouden. De bepaling wegens het opzet komt hem voor, ongenoegzaam te zijn. Er moet eene bepaalde definitie van dat woord in de wet worden opgenomen, of er moet daarover bij elke soort van misdaad afzonderlijk worden gehandeld.

De heer *Scheers van Harenarspel* kan de gemaakte bezwaren niet deelen. Het antwoord, door de regering, nopens de woorden: *wettelijke verordening* gegeven, schijnen hem toe duidelijk en alles afdoende te zijn. Daarbij wordt het doel van het artikel blootgelegd; het is daarop, dat dient te worden gelet.

De heer *de Kempenaer* meent, dat vooral dese titel volstrekt vordert te worden herzien. Elke wet, maar vooral eene strafwet, moet duidelijk zijn en door een' ieder kunnen worden verstaan. Dit is met onderscheidene artikelen van het ontwerp het geval niet. Integendeel, nu zelfs twist men over de beteekenis en uitlegging, die er aan artikelen en aan woorden moeten worden gegeven. Het vraagstuk, of de vastgesteld wordende bepalingen alleen tot het strafrecht betrekking hebben en niet verder kunnen worden uitgestrekt, dient te worden uitgemaakt en opgelost. Het eerste boek moet zijn de toetssteen voor de algemeene beginselen nopens het strafrecht, terwijl die algemeene beginselen gevolgd dienen te worden door de toepassing der straffen op meest alle misdrijven, door onderscheidene standen van ingezetenen begaan.

De heer *van Rosenthal* oordeelt, dat het bezwaar nopens de *wettelijke verordening* door eene ligte verandering of bijvoeging uit den weg ware te ruimen, indien men namelijk stelde: Misdrijf bestaat in het doen of nalaten van eene daad, welke bij of uit kracht der wet geboden of verboden wordt. Met mondelinge ophelderingen of verklaringen van den kant der regering, kan hij zich ten aanzien van een zoo belangrijk punt niet te vreden stellen. Hij vindt het gevaarlijk de onderscheiding van misdrijven en

straffen in dezen titel op te nemen, omdat men later juist die bepaling zou kunnen tegenwerpen, als het tijdstip daar was, om tot eene herziening der regterlijke organisatie over te gaan, die hij alleszins wenschelijk beschouwt. Het ware, zijns erachtens, beter geweest de bepaling, wat onder opzet dient te worden verstaan, aan de regtsleer over te laten. Het ware mogelijk wenschelijk geweest, dat alle bijzondere wetten, waarbij straffen worden bedreigd, aan de algemeene strafwetgeving zouden worden onderworpen, doch hij is van de noodzakelijkheid daarvan in geenen deele overtuigd.

Z *Exc. de minister van justitie* heeft het ontwerp breedvoerig verdedigd. Wat artikel 1 aangaat, herinnert hij, dat de woorden: *wettelijke verordening*, eigenlijk het werk der Kamer zelve zijn, die, bij de vroegere behandeling van dit onderwerp, op de opname van die bepaling en van die woorden heeft aangedrongen. In het Wetboek van Strafvordering komt dergelijke uitdrukking evenzeer voor. En nog ten vorigen jare werd zij door de meerderheid aangenomen in den toen goedgekeurden eersten titel. Maar, bovendien, de regering heeft in hare antwoorden de vraag opgelost; zij heeft het doel kenbaar gemaakt; het oogmerk is, en het hoofd van den titel duidt het aan, om misdrijven te bestraffen, en daartoe zal dan toch wel eene wettelijke verordening noodig zijn. Men past dus toe de straffen, die bij eene wet moeten worden daargesteld. De vraag, welke autoriteit bevoegd is, straffen vast te stellen en tot welke mate die bevoegdheid loopt, is eene vraag, die door de grondwet van den staat dient te worden uitgemaakt. Ten aanzien van artikel 2 en 3, nopens de onderscheiding van misdrijven en straffen, gelooft Z. *Exc.* niet, dat dezelve zoo verwerpelijk is. Welligt zou men zich kunnen beroepen op een geschrift van *J. D. Meijer*, die gelijke verdeling heeft voorgestaan, en die zijne tijdgenooten is vooruitgegaan. Als men dat stelsel zou wenschen te verlaten, dan zouden al onze wetboeken en zoovele andere wetten moeten worden herzien. — Wat aangaat het opzet, het is bij wanbedrijven niet altijd noodig, dat het wordt aangetoond, want zij kunnen dikwerf plaats hebben *zonder opzet*. Er bleef dienvolgens slechts de beslissing over, om bij elke misdaad te bepalen, dat er opzet diende te bestaan, of men moest in eens eene algemeene bepaling vaststellen. Tot dit laatste heeft men besloten en alleen bij wanbedrijven is er al dan niet van *opzet* gesproken, daar waar men van oordeel was, dat opzet gevorderd werd. De meerderheid heeft zich in de afleelingen voor het behoud van het opzet verklaard, waardoor dan ook wezenlijk een waarborg wordt daargesteld. De minister toont aan, hoe meelijkelijk en hoe gevaarlijk het tevens is, om tot eene definitie van het woord *opzet* over te gaan. Het is voorzigtiger, dit punt aan de wijsheid en beradenheid des regters ter beslissing over te laten. — Wel verre, dat men de herziening der militaire wetboeken zou willen uitstellen en onder de *pia vota* zou moeten rangschikken, verklaart de minister, dat hij daartoe niet kan overgaan dan na de vaststelling van het Wetboek van Strafrecht. Maar Z. *Exc.* acht het gevaarlijk, nu reeds algemeene beginselen vast te stellen, waaromtrent men niet zeker is, dat zij bij de militaire strafwetgeving kunnen worden aangenomen. Mogt het uit de ondervinding blijken, dat dit zonder bezwaar zou kunnen geschieden, dan zou het gemakkelijk zijn aan het hoofd van het nieuwe militaire Wetboek alsnog later dergelijk algemeen voorschrift te plaatsen.

Niemand meer het woord vragende, wordt deze eerste titel met 35 tegen 16 stemmen aangenomen — gelijk wij reeds gisteren hebben gemeld.

Zitting van 24 juli.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van heden is ingekomen een adres van logementhouders te Rotterdam, Leiden, Amsterdam en Delft, tegen de voorgestelde verhooging van opcenten op het personeel. — Versending naar de commissie *ad hoc*.

Aan de orde van den dag zijn de beraadslagingen over titel II van het eerste boek van het Wetboek van Strafrecht, handelende: *van straffen in het algemeen*.

De heer *van Panhuys* geeft in overweging de beraadslagingen artikelsgewijze te houden. Bij discussiën van zoo grooten omvang, acht de redenaar dit

wenschelijk, wordende alzoo meer de aandacht op de bijzondere deelen gevestigd. Het spreekt intusschen wel van zelf, dat dit zijn voorstel van geen invloed zal kunnen zijn op de stemming, welke over den titel in zijn geheel zal moeten plaats hebben.

De heer *Luzac*, dat voorstel ondersteunende, wenscht er nog meerdere uitbreiding aan te geven. Hij zou wenschen, dat eene manifestatie van gevoelens bij elk artikel werd uitgelokt, zonder daarom tot eene stemming zelve over te gaan. Hij acht dit van belang, omdat, wanneer een titel werd afgestemd, de minister zou kunnen opmaken, welke artikelen de goedkeuring der Kamer niet hadden verworven, waardoor de regering in staat zou worden gesteld, daarvoor andere artikelen aan te bieden. De manifestatie, waarvan de spreker gewaagt, zou bij voorbeeld, kunnen geschieden door opstaan en zitten.

Nopens deze voorstellen ontstaat eene zeer langdurige discussie. De heeren *Faber van Riemsdijk*, *van Dam van Isselt*, *Verwey-Méjan* en de *Man* bestrijden die voorstellen. Zij oordeelen, dat eene afzonderlijke behandeling in strijd is met de grondwet en met het reglement van orde. De heeren *van Dam van Isselt* en *Verwey-Méjan* zien volkomen het gebrekkige in van de tegenwoordige wijze van werken, maar zij achten zich gebonden door het bestaande reglement. Men is bovendien in staat, bij de beraadslaging, aan den minister de oorzaak op te geven, waarom men tegen dezen of genen titel stemt.

De heeren *Duythaer van Twist* en de *Kempenaer* ondersteunen de voorstellers. De bestrijders hebben, naar hunne meening, de vraag op een verkeerd terrein geplaatst. Er is hier geen sprake van stemming; maar van voorloopige beraadslagingen; eene manifestatie van gevoelens. De eindstemming alleen zal beslissen.

Z. Exc. de minister van justitie bestrijdt mede de voorstellen. Zij schijnen Z. Exc. toe, te zijn eene verandering in het reglement van orde der Kamer. Maar bovendien, Z. Exc. is belast met de verdediging van de voordragt in haar geheel. Hij acht zich niet geroepen, daarvan af te wijken. Na het einde der beraadslagingen over elken titel, zal Z. Exc. het gevoelen der regering op de gewone wijze kenbaar maken.

De heer *de Man* zegt, dat, na deze verklaring, het onmogelijk wordt, aan de gedane voorstellen gevolg te geven.

De voorzitter zegt, dat het voorstel van den heer *Luzac*, naar zijne meening, bevat een toevoegsel van het reglement van orde der Kamer, en dat hij, voorzitter, zich geroepen acht het reglement, zoo lang het bestaat, te handhaven; dat hij dus bezwaar maakt, dit voorstel in omvraag te brengen, tenzij de Kamer van eene andere meening ware. Het voorstel van den heer *van Panhuys* echter, om over de verschillende titels eerst algemeen en daarna over afzonderlijke artikelen te beraadslagen, is hij thans bereid in stemming te brengen.

De heer *Verwey Méjan* doet opmerken, dat het hem voorkwam, dat dit niet de meening van den voorsteller was, want dat dit geheel in den geest van het reglement ligt.

De heer *van Panhuys* echter de vraag, zoo als die door den voorzitter gesteld is, goedkeurende, zoo wordt die aldus in omvraag gebracht en met eene meerderheid van 40 tegen 11 stemmen goedgekeurd.

Tegen, de heeren *Star Busmann*, *van Dam van Isselt*, *Timmers Verhoeven*, *van Haersolte*, *van Nagell*, *Byleveld*, *van Naamen*, *Hoofst*, *Kien*, *Scheers van Harencarspel* en *Luyben*.

De heer *Luzac* licht thans zijn voorstel nog nader

toe. Na de belangrijke beslissing, zoo even gevallen, zal de minister, de spreker houdt zich daarvan overtuigd, geen bezwaar maken op gemaakte bedenkingen te antwoorden. Het is voor de regering van belang te weten, na de verdediging van eenig artikel, dat zij de meening der Kamer kenne. Daartoe moet het voorstel tot manifestatie strekken.

De heeren *Schooneveld* en *Duythaer van Twist* ondersteunen het. De Kamer moet met het zoo even door haar genomen besluit iets bedoeld hebben. Wat zou eene artikelsgewijze beraadslaging baten, indien zulks niet door eene manifestatie werd gevolgd.

De heeren *Faber van Riemsdijk* en *Mutsaers* bestrijden het. De beraadslagingen moeten zijn afgelopen, alvorens men zijn gevoelens kan uitbrengen. De heer *Mutsaers* gelooft niet, dat men met het voorstel het beoogde doel zal bereiken, zwaardien één artikel tot verschillende aanmerkingen aantekening kan geven.

De voorzitter brengt thans in omvraag, of het voorstel in overweging zal worden genomen? Met eene meerderheid van 37 tegen 14 stemmen wordt dit ontkennend beantwoord; zodat het voorstel van den heer *Luzac* niet verder in aanmerking komt.

Voor de heeren *de Kempenaer*, *Striemaet*, *Uytwerf Sterling*, *van Panhuys*, *Luzac*, *van Beeck*, *Vollenhoven*, *Storm*, *Boreel van Hogeländen*, *den Twist*, *Nap*, *Cost Jordens*, *van Goldstein*, *van Rosenthal* en *Schooneveld*.

De heeren *de Man*, *Cost Jordens*, *van Panhuys*, *van Goldstein*, *Verwey-Méjan*, *Luzac* en *Nap* hebben algemeen bedenkingen tegen diesen titel in het midden gebracht; die hen zullen wederhouden hunne goedkeurende stem aan de voordragt te geven.

De heeren *Schooneveld*, *Gevers*, *van Dam van Isselt* en *Uytwerf Sterling* hebben nog wel eenige bedenkingen; doch meenen die te moeten opofferen; ten einde het tijdstip van de daartelling van een nieuw Wetboek van Strafrecht en het aannemen van een nieuw strafstelsel te bespoedigen.

Na de sluiting der algemeene beraadslaging over titel II; zijn de discussiën gehouden over artikel I, houdende de criminele straffen. De heeren *Storm*, *Timmers Verhoeven*, *Egter* en de *Kempenaer* hebben zich daartegen verklaard.

Het vervolg der beraadslagingen over dien titel en dat artikel wordt bepaald op morgen ochtend:

Groningen, 28 juli. Heden had de tweede zitting der staten deser provincie plaats. Na het lezen der notulen van de vorige vergadering, kwam de heer staatsraad gouverneur terug op den uitslag der verkiezing ter vervulling der vacature door de afzetting van den heer *Modderman* als lid der Tweede Kamer; en gaf te kennen, dat de heer *B. Wichers* welting herkozen was, waartegen niemand zich opendeerde en die dus als zodanig werd geproclameerd. Behalve het vervolgen der vroeger vermeldde werkzaamheden, werd er mededeeling gedaan van twee onderscheidene adressen; één van twee leden der staten, en een van ingezetenen ten plattelande, Beiden de strekking hebbende, om meer openbaarheid te verkrijgen in de handelingen en besluiten der provinciale staten en bijzonder aangaande de provinciale begroeting.

Arnhem, 25 juli. Tot aanvulling van een voorloopig beëdigd van gisteren omtrent de gedane keuze van leden voor de Tweede Kamer, kunnen wij thans mededeelen, dat de heer *van Dam van Isselt* bij de eerste stemming werd herkozen met 46 stemmen van de 76 aanwezige leden. De overige stemmen waren verdeeld als volgt: voor de heer *L. A. J. W.* baron *Sloet* 17; mr. *J. Rau* 24; mr. *J. B. G.* van *Noort* 2; baron *van Brakel* en *Frederick* 1;

baron *van Pallandt van Waardenburg en Neerijnen* 1, *Dutry van Haasten* 2, *W. baron van Lijnden* 1, blanco 3.

Om den heer *Mr. J. M. de Kempenaer* herkozen te hebben, moesten er, helaas! drie stemmen plaats hebben. Zie hadden de volgende uitkomsten: *Eerste stemming: de Kempenaer* 33 stemmen, *L. A. J. W. baron Sloet* 11; baron *van Nispen van Panmerden* 7, mr. *J. Rau* 18, *Guijot* 1, *W. baron van Lijnden* 1, *A. Schouten* 1, blanco 3; van onwaarde 1.

Tweede stemming: de Kempenaer 38, *Rau* 24, *Sloet* 7, *Guijot* 1, *van Nispen van Panmerden* 4, *Schouten* 1, blanco 1.

Derde stemming: de Kempenaer 44, *Rau* 29, blanco 3.

Bij de keuze van leden voor het collegie van gedeputeerde staten werden de beide vervallende heeren, *Mr. F. Fischer Bourciès* en *van Zuylen van Nieuw van de Schaffelaar*, elk bij eene eerste stemming herkozen.

Om te voorzien in de vacature in dat collegie, ontstaan door het overlijden van den heer baron *Mackay*; leden de Mannen van het Beheud eene driemaalige nederlaag; bij de eerste stemming werd de heer *E. baron van Lijnden*, bekend door zijn, nu 2 jaren geleden, verset tegen den minister van financiën, om in zijne contróle (*Zutphen*) de belastingen niet productiver te willen maken, als lid van dat collegie benoemd. De candidaten van de behoudende partij waren de heeren: baron *van Pallandt van Oud-Beijerland* en de baron *van Voorst tot Voorst*.

Advertentien.

Rijn-Stoomboot-vaart.
KEULSCHE-MAATSCHAPPIJ.

DAGELIJKSCHE DIENST

Van Arnhem direct naar Keulen, Mainz, Mannheim, Straatsburg en tusschen gelegene plaatsen.

Vertrek van Arnhem, des morgens ten 6 ure; (vrijdag) om nog dezelfde avond te Keulen aan te komen.

Deze dienst sluit zich te Duisburg aan den *Roth-Mindener-Spoorweg* en biedt alzoo eene zekere gelegenheid; om tegen 8 uur 30 minuten des avonds te Keulen aan te komen, en met de om 9½ uur van daar vertrekkende Boot deser Maatschappij naar *Cochem*, *Mainz*, *Mannheim* en *Straatsburg* verder te kunnen reizen, wordende naar al dese plaatsen directe en Personaal-Kaarten afgegeven, welke groote voordeelen aanbieden.

Aankomst te Arnhem des avonds omstreeks zes ure, in correspondentie met den laatsten Spoorlijn naar *Amsterdam* en *Delft* naar *Nijmegen* en *Zutphen*.

Door deze gelegenheid is het mogelijk geworden van *Amsterdam* naar *Keulen* in twee, naar *Mainz* en *Frankfort* in drie, naar *Mannheim*, in drie en één halven; en naar *Straatsburg* in vier en één halven dag te verhanden.

Nader verlichtingen, zoo ook het Tarief van de vrachten, in eens van *Amsterdam* tot *Straatsburg* en alle tusschen gelegene plaatsen, zijn te bekomen bij den ondergeteekende te Arnhem, de Factorij der Nederlandsche Rijn-Spoorweg te *Amsterdam* en door geheel het Rijk, aan de Kantoren van de Algemeene Expeditie-Maatschappij. (*JONKER*) Arnhem, Juni 1847.

H. RUDDE, G.J.Zr.

Wetboek te Arnhem.

Van 15 Juli 1 El 9 Palm 8 Duim; gew. O D. get. 4 D.
Te Arnhem; bij C. A. THIEME, Boekdrukker.